

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

ואתחנן - שבת נחמו

גליון מד (קצנ)

יצא לאור צ"ו

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושלש לבריאה

ת ו כ נ ה ע נ ל י נ י ם

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

החילוק (עפ"י דא"ח) בין שמן של א"י לשמן של עבר הירדן. ג
שלימות הגאולה אצל ישראל ד

נ ג ל ה

"תולה בדעת עצמו וקא פשיט ליי" וכו' ה
אומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם ו

ש י ח ו ת

אומר דבר בשם אומרו ז
ב' תקופות בימות המשיח (גליון) ט
אם מכיר בא' שעשה מעשה לא טוב - על איזה איסור עובר .. י

ש ו נ ו ת

הערות לספר פס"ד (ועוד) להצ"צ י
השם "ירחי כלה" יד
הערות ללקו"ת טז
ההערה במפתחות לספר התניא טז
הערה בספר מגדל עוז יז
מקור לתספורת בן ג' יח

ה י ו ם י ו ם

הערות ללוח היום יום יח

ל ק ו ט ל ש י ח ו ת

א. בלקו"ש פ' דברים ש.ז. מבאר ההפרש בין שמן של ארץ ישראל ושמן של עבר הירדן עפ"י חסידות ששמן של ארץ ישראל הו"ע ביטול במציאות לגמרי משא"כ שמן של עבר הירדן אעפ"י שזהו ג"כ ביטול במציאות מ"מ אי"ז ביטול במציאות בשלימות.

והנה בהשיחה אינו מסביר במה הוא ההפרש בין ב' המדריגות של ביטול במציאות ולכאורה הרי"ז דורש ביאור, דאם אי"ז ביטול במציאות לגמרי, הרי"ז ביטול היש ולא ביטול במציאות? דלכאורה בביטול היש שיך דרגות, דמאחר שנשאר ישותו רק שמתבטל, אפשר לברר בזה ריבוי דרגות עד כמה נשאר ישותו ועד כמה נתבטל, אבל ענין ביטול במציאות הרי פי' שלא נשאר ישותו כלל רק כל מציאותו מתבטל ומה שיך לחלק בזה דרגות של ביטול במציאות, ומהו ההפרש ובמה מחלקין בין ביטול היש הכי נעלה וביטול במציאות שאינו בשלימות?

וזה מובן שמדובר בכ"מ בדא"ח שבכל עולם ועולם ישנו ביטול במציאות וביטול היש לפי מציאות עולם ההוא ואינו דומה אפי' ביטול במציאות של מציאותו של עולם היצירה לגבי ביטול היש באצי' אבל לכאורה כאן משמע שבאותו ענין גופא אפ"ל ביטול במציאות בשלימות וביטול במציאות שאינו כ"כ בשלימות וצ"ל מהו.

ולכאורה אפ"ל עפ"י המבואר כד"ה אפס בלתך תרציה' (סה"מ תשי"א) וז"ל שם אות ל"א: והנה יש עוד אופן בביטול, והוא האופן השלישי בביטול האור דביטול זה הוא ביטול עליון הרבה מהביטול דאין זולתך, דהביטול דאין זולתך הוא מה שנוגע בהמציאות שלו. דבענין האור הוא מה שבלעדי העצמות אין מציאות אור, והיינו דמציאות האור הוא ע"י העצמות דוקא, דמ"מ יש מציאות שאינו העצמות רק שמציאותו הוא ע"י העצמות, וענין הכיטול הוא רק בזה מה שאינו מציאות לעצמו, אשר בזה הוא יתרון הביטול באופן הב' שהוא הביטול דאין זולתך לגבי הביטול באופן הא' שהוא הביטול דהעדר תפיסת מקום. דהביטול דהעדר תפיסת מקום אינו נוגע בעצם המציאות שלו, כ"א בהתפשטות לבד, וגם זה הוא רק לשעה, והיינו דרק לשעה מתבטל ההתפשטות שלו, וכמו ביטול אור הנר לגבי אור השמש, שהביטול הוא רק בהתפשטות שאינו ניכר ובשקיעת החמה האור ניכר. או כחכם שאינו מדבר לפני מי שגדול ממנו. דבאמת הרי הביטול אינו נוגע בעצם ההתפשטות ג"כ, וכנ"ל במשל דשרי המלוכה בעמדם לפני המלך הרי מתבטלים בהעדר תפיסת מקום, ובכואם למקומם הרי הם כמו שהיו כתחלה, אי"כ הרי כללות הביטול הוא רק בהתפשטות ולפי שעה בלבד. משא"כ בהביטול דאופן הב', שהביטול נוגע בהמציאות שלו,

ופועל בו חקיקה פנימי', וכנ"ל באריכות בענין ההרגש בהנבראים דכל ענין קיום המציאות וחיות הנבראים הוא רק מצד רצונו ית'. אמנם לאחר כ"ז הרי מכל מקום ישנו איזה מציאות, רק שהמציאות שלו הוא ע"י מקורו. והאופן הג' בענין הביטול הוא שגם עם העצמות לא יש רק בחי' העצמות, והוא הביטול דמדריגת אפס בלתי, שגם עם העצמות אין מציאות אור כלל כי אם העצמות לבד... עכ"ל, עיי"ש בהמאמר לפנ"ז ובהמשך לאח"ז בארוכה.

הרי מכואר שבשניהם הביטול הוא במציאות ממש ז.א. שההרגש הוא איך שמבלעדי העצמות אינו מציאות כלל רק שההפרש הוא איך הוא לפועל עם העצמות, שהביטול הנעלה יותר באפס בלתי כזה מרגיש שגם עם העצמות אינו מציאות כלל.

הרב שלמה זלמן מאיעסקי
- ברוקלין נ.י. -

ב. בלקו"ש פ' בלק ש.ז. בסעיף יו"ד מבאר שגם הגאולה בפ"ע שיהי' לאוה"ע, יהי' נוגע לבנ"י, והביאור בזה:

"בשעת די הנהגה פון דער וועלט איז כדבעי - "לא יגזלו ולא ישחיתו", אבער זייער ביטול צו אלקות קומט נאר אלס תוצאה פון זייער שעבוד און ביטול צו אידן, אין זיי גופא הערט זיך דאס ניט אן - דעמאלט קומט אויס, אז די גאולה, וואס תוכנה איז "והי' ה' למלך על כל הארץ", איז ניט בשלימות. ווארום אין זיי הערט זיך ניט אן דער "למלך". ובמילא איז אויך ניטא די שלימות הגילויים פון דער גאולה בשייכות צו - אידן - זייערע "משרתים" ("אומניך") דערהערן ניט דעם "למלך".

בשעת אבער די וועלט וכל אשר בה דערהערט, מצד ענינם הם, דעם "למלך" - ביי זיי איז "לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד", "יחזרו כולם לדת האמת", ביז אז אויך כל עסקם איז "לדעת את ה' בלבד" - דעמאלט איז דאס א גאולה שלימה, עס ווערט אויסגעפירט די כוונה פון דירה בתחתונים בשלימות, ובמילא - די שלימות פון גאולה בא אידן". ע"כ.

וצלה"כ, איך זה מתאים עם מש"כ בלקו"ש חט"ו ע' 61, שקיום מצוות בני נח צריך להיות לא מצד הכרע הדעת שלהם אלא מצד שבנ"י כופים אותם לקבל את המצוות והביאור:

"כדי אז די עבודה פון א ב"נ בקיום המצות שלו זאל זיין כדבעי, קען מען זיך ניט פארלאזן אויף "הכרע הדעת" שלו - ווייל זיין נפש השכלית קען אים דערפירן צו גסות וכו' - נאר עס דארף זיין פארבונדן מיט א אידן. בשעת דער (נפש השכלית פון) ב"נ ווערט אנגעפירט פון א אידן, וואס

זיין "צלם" (נפש השכלית) איז בשלימות, ווערט אויך דער ב"נ אין מצב פון "רוח... האדם העולה היא למעלה".

מוכן מהנ"ל, שלא מספיק שקיום מצוות ב"נ יבוא מצדו, מצד הכרע הדעת שלהם, אלא מצד ביטולם לבנ"י, אבל בלקו"ש פ' בלק הנ"ל, ביאר שאם ביטול אוה"ע לאלקות בא כתוצאה משעבודם וביטולם לבנ"י, הערט זיך ניט אין זיי דער "למלך".

וי"ל, ששני ענינים הנ"ל שונים הם, דבלקו"ש חט"ו מבאר דמשום שנפש השכלית שלהם אינו בשלימות, לכן א"א לקיים שום מצוה בשלימות, אם לא ע"י ביטול לבנ"י ז.א. דמדובר בנוגע "פעולה" של ב"נ, משא"כ בלקו"ש פ' בלק ש.ז. מבאר בנוגע זמן הגאולה לאחר שרוח הטומאה אעביר מן הארץ", ענין שבא מצד הקב"ה (לא מדובר בענין פעולה, שב"נ צריכים לקיים איזה ענין, אלא), מדובר בענין הגאולה שזה בא מצד הקב"ה, ועל זה מבאר שבענין שלימות הגאולה, שכוונת דירה בתחתונים יהי' בשלימות, תלוי דוקא שביטולם לאלקות בא מצד עצמם (גאולה בפ"ע) ולא מצד ביטולם לבנ"י.

מיכאל לוזניק

- ישיבה גדולה ניו הייווען -

נ ג ל ה

ג. במס' גיטין כה, א: אמר אביי קא בעי מיני' תולה בדעת אחרים וקא פשיט לי' תולה בדעת עצמו, והדר מוטיב לי' תולה בדעת אחרים.

ופי' התוס' והדר מוטיב כו' על זה אינה תמוה דשפיר מוטיב למאי דפשיט לי'. ע"כ. לכאורה יוצא מזה שקושייתו של אביי היא רק על רב יהודה שהשיב על האיבעי' דרב הושע'י, שע"י תשובתו הוא הוה תולה בדעת אחרים לתולה בדעת עצמו, אבל על רב אושע'י לא קשה, כי בהאיבעי' שלו לא הוה תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים, רק הסתפק בעצם הדין, ומה שהדר מוטיב לי' ה"ז ג"כ "שפיר מוטיב למאי דפשיט לי'", כמ"ש התוס'.

ולכאורה ה"ז דלא כפרש"י שפי': "אתמוהי מתמה אביי ברב יהודה ורב אושעיא".

ויש להוסיף בזה עוד דלפי פי' התוס' לכאורה קשה למה בכלל מביאה הגמ' "והדר מוטיב לי'", דלכאורה ה"ז מיותר, שהרי לא מזה הוא תמיהתו של אביי.

אבל גם בלשון רש"י לכאורה תמוה, שבהמשך דבריו שמביא תוכן הגמ' ומפרש כל המשך תמיהתו של אביי אינו מביא מ"ש

"והדר מותיב לי' כו"י" ומביא מיד "דילמא כו"י", דלכאורה הי' צריך להביא ג"כ מה שהדר מותיב לי', שהרי רק מזה אנו יודעים שהתמי' היא גם על רב אושעי',

(ב) ולפי כ"ז מוכרח לאמר שלפי פירש"י התמי' היא הן על רב יהודה והן על רב אושעי', ואעפ"כ ההוכחה שר' אושעי' סובר שאין חילוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים היא לא ממה שהדר מותיב לי', אלא מתשובתו של רבי יהודה, שכפי הנראה קיבל רב אושעי' תשובתו בלי להעמידו שיש חילוק בין תולה בדעת עצמו לתולה כו', שמזה מובן שמסכים עמו בזה, ומוכח ביותר ממה ש"הדר מותיב לי"י", עוד לפני שיגיד לו שיש הפרש כנ"ל, דלכאורה הי' צריך קודם כל להעמידו שיש הפרש בין דעת עצמו לדעת אחרים, וע"כ מוכח שמודה לו בזה, אבל ההוכחה היא לא מפרטי הקושי' שמותיב לי', וכמ"ש התוס' שאין זה תמי', אלא מעצם הדבר שמותיב לי' בלי להעמידו על ההפרש כנ"ל, ולכן לא הביא רש"י המשך הגמ' דהדר מותיב לי', שהרי לא מזה היא התמי' על ר' אושעי', רק התמי' היא מתשובתו של רב יהודה שנתקבלה אצלו, אלא שהגמ' מביאה ההמשך (—) "והדר מותיב לי"י" רק ככדי להסיר קס"ד שאולי לא קיבל רב אושעי' סברתו של רב יהודה.

ועפ"י"ז י"ל ג"כ מ"ש התוס' שעל זה אינה תמי' דשפיר מותיב כו', פ"י שתוכן תשובתו אינו תמוה, כיון דשפיר מותיב, אבל מ"מ הביאה הגמ' מפני שמהווה הוכחה שכללות תשובתו של ר' יהודה לפני"ז נתקבלה אצל ר' אושעי' רק שהוקשה לו מבריינתא, וכנ"ל.

אברהם זרח נוטיק
- תות"ל 770 -

ד. בשו"ת נוב"י מהד"ת או"ח סי' כ' בתשובתו להגר"י ברלין בענין מקור המאמר כי מי שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו, מסיים הנוב"י: "מה שכתב - ר"י"ב - רמז בפסוק אל תגזול דל דבריו מתוקים כדבש", הנה דברי הגאון ר' ישעי' ברלין שקלסס הנוב"י אינם מפורשים שם, וחכמי לב אומרים מי יטעימנו מדבשו, ומצאתי בספר פנינים יקרים שמביא בשם ר"י ברלין דכתיב אל תגזול דל ואל תדכא עני בשער, וביאר בהקדים דברי רז"ל סנהדרין צח, א, עני ורוכב על החמור כו' ויתיב אפתח דקרתא כו' שרי חד ואסיר חד כו' ומעתה שפיר מידרש מרישא לסיפא בענין אחד, אל תגזול דל, אך תאמר דבר בשם אומרו שבזה תביא גאולה לעולם, ובמילא אל תדכא עני - דקאי על משיח - בשער, כפתחא דקרתא, ע"כ. ודפח"ח.

ש ל ח ת

ה. בשיחת קודש ש"פ מטו"מ מבה"ח מנ"א, נתבאר מה שמצינו אצל גדולי ישראל שכותבים "העירני חכם אחד" ואינם מפרשים את שמו, דלכאורה הי"ז היפך הענין דאומר דבר בשם אומרו? ונתבאר הטעם בזה, דמכיון שברוב פעמים שמביאים זה, הנה אח"כ מקשים ע"ז ומוכיחים דאין לומר כן, הנה אם היו מזכירים את שמו, יש בזה הענין דמתכבד בקלון חבירו וכו' ומלבין פני חבירו כו', וא"כ אדרבה טוב יותר שלא להזכיר את שמו, ע"כ תוה"ד.

ויש להעיר בזה במ"ש בשו"ת חות יאיר בהקדמתו וז"ל: עוד אחת היא חפצתי להודיע, כי יפלא הקורא על מ"ש לפרקים שנשאלתי מחכם גדול, או ממופלג אחד, וכתבתי באריכות שקלא וטריא שהי' בינו לכיני ולא הודעתי שמו ושם עירו ומקומו, ויאמר הלא ד"ת לאו מילי דגנאי נינהו שנעלם שם האומרם ומחדשם כמו שחייבו רז"ל. תשובה על זה ברורה ודבר אמת ניכרת, כי הטעם שמאחר שהגדול הוא איש שלומי ואיש ריבי עדיין חי וקיים... לא רציחתי לפרסמו בשמו פן לא ניחא לי בכך, הן מצד שיפורסם שארי כמוהו נעשה שואל לשועל כמוני, ואף על הרוב גם אני שאלתי לו לאמר כי ודאי כדאי הוא לכך להיות נשאל ולא שואל, והן מצד כי לפעמים לא ירד בני עמו רק השגתי על דבריו מגמרא או סברא ובררתי שגג או שטעה, ובזה לפי דעת רוב בני אדם ודאי יש קפידה, ונראין הדברים כאילו צהבו פני שהשכתי עליו ושמחתי בתקלתו ח"ו להתכבד בו אני חלילה, ויש לו פתחון פה לומר שכתבתי מה שכתבתי כמסיח לפי תומי, ולא ידעתי כי יצאו הדברים לדפוס שהוא גלוי לכל היהודים. לכן אמרתי כי ההעלם בדבר זה מחויב ומשובח, משא"כ בגאונים הקדמונים עתודי ארץ וגדולי הדור שכבר הלכו לחיי עוה"ב והמה בעלמא דקשוט, ודאי ניחא להו, כי תמן לית קנאה ולית גאווה וגאון ודרך תהפוכות, עכ"ל.

וזוהו ג"כ ע"ד המבואר בס' חסידים סו"ס תתקע"ז וז"ל: ואם שמע מהצדיק טעם שאין נראה לו בטוב, הרי כתיב ואהבת לרעך כמוך, כשם שהי' לך צער שהיו אומרים משמד דברים שאין בהם ממש, כך אל תאמר משמם דברים שאין בהם ממש, עכ"ל. (היינו דבזה לא יאמר דבר משם אומרו, יעו"ש).

ועי' בס' גנזי חיים לר"ח פאלאגי (מערכת א' סי' כ"א) שמביא מכ"מ, דאומר דבר בשם אומרו היינו אפילו דלא ניחא לי' לבעל המימרא שיאמרו משמו, וציינן ג"כ למ"ש בס' יערת דבש ח"ב סוף דרוש ב' שכן הי' במרדכי ואסתר, דלכאורה למה גילה מרדכי עצת בגתן ותרש, מה איכפת לי' להציל ממות איש אשר ביטל בנין ביהמ"ק? ומתרץ דידוע במדרש כי אמרו להרוג

לאחשורוש ואסתר, אי"כ אמר לאסתר בשביל הצלת נפשה, אך לא רצה בזה לקבל גמול מאחשורוש, ולכן לא אמר למלך, וצוה לאסתר שלא תגיד למלך בשמו כדי שלא יקבל שכר ע"ז, ואסתר עברה פיו, כי לא חפצה לעבור מכלי להגיד בלתי שם אומרו ואמרה למלך בשם מרדכי, עי"ש. ומזה ילפינן ג"כ דכל האומר דבר בשם אומרו, ד"כ"ל' לאתויי אף באופן זה שהאומר לא ניחא ל'י, ומסיים שם בגנזי חיים, דהמוציא ספר ולא הזכיר שמו אם בא אחד וגילה מי בעל דברים אין חשש ואדרבה מצוה קעביד, ע"כ. (ועי' ג"כ בס' דברי סופרים ח"א מע' דבר בשם אומרו שהביא דבריו וסב"ל כן).

הנה אפ"ל אי נימא כן, דאפ"ל כשהאומר אינו רוצה שיאמרו בשמו, מ"מ צ"ל בשם אומרו (אף דלכאורה אינו מוכן, דמכיון דחבירו מקפיד בזה, איך רשאי הוא לעשות ההיפך משום אומר דבר בשם אומרו, ובפרט עפ"י הביאור דהתורה דהתורה הוא שלו כו' אי"כ הוא הבעלים ע"ז) מוכן דבדואי יש לחלק בזה מהנ"ל, כיון דבאופן הנ"ל הטעם הוא משום הלבנת פנים וכו' (כיון שהוא מקשה ע"ז כו') שהו"ע חמור, ואינו דומה למ"ש בגנזי חיים, דשם איירי באופן דליכא הלבנת פנים, ופשוט.

(ב) בהקושיא הנ"ל הוזכר דכשכותב רק "העירני חכ"א" ואינו מזכיר שמו הרי יש בזה ג"כ הלאו דלא תגזול דל גו' (כבמג"א סי' קנ"ו) (ראה הנחה בלה"ק סכ"ג, והנחת הת' סכ"ט).

ויש להעיר בזה במ"ש בס' לפלגות ראובן (חלק א - ב) בהקדמתו, שמקשה דממסכת אבות משמע דזהו רק ממת חסידות לומר דבר בשם אומרו, ובמדרש תנחומא איתא שיש בזה לאו דאלו תגזול גו'? ומתרץ שיש חילוק אם הוא מייחס הדברי תורה לשמו, ובזה הוא מתעטר בטלית שאינו שלו, ועובר על איסור גזל, אבל כאשר אינו אומר מי אומר זה וכתב רק "והעיר אחד", כיון שאינו מייחס זה אצלו, אינו עובר על איסור גזל, ובזה יש הענין שמובא במסכת אבות שמביא גאולה לעולם, דהא גם גזלן לא מיקרי רק בשהכניס הדבר לרשותו שעשה בו קנין להתחייב באונסין, וכאם לא עשה בו קנין אינו אלא מזיק וכידוע, עי"ש.

אלא דלכאורה יש לעיין בזה דהרי גם הדין דגזל אינו רק באופן שרוצה שהחפץ יהי' שלו ויהי' לו ריוח, כי גם כגוזל להפסיד להשני ה"ז גזלן, כמבואר בב"ק צח, א, ש"ך סי' שפ"ו סי"ק ח' לגבי זורק מטבע של חבירו לים, עי"ש. וא"כ הכא אף דאינו מרוויח לעצמו, הרי סו"ס בזה גופא שמביא בדבריו דברי השני, ואינו מזכיר את שמו ה"ז הפסד להשני, וה"ז גזל, ויל"ע.

ולכאורה יש לבאר הטעם בזה, באופ"א קצת דבשלמא כשלוקח דברי השני ומייחסם לשמו, הרי מעכשיו יחשבו שזהו שלו, נמצא

דבזה הפסיד השני כי הוציא את הדברים מאת השני ונעשה לשלו, ובמילא יש בזה ענין של גזילה, שלקח דברי שני, ונעשה לשלו, אבל כשכותב "העירובי אחד" הרי ברור מזה דאין זה שלו, וה"ז של שני, ואי משום שלא הזכיר שמו, הרי עכ"פ לא הפסיד בזה השני, כי אילו רצה זה לא הי' צריך להזכיר כלל מה שאמר השני, ואיזה הפסד יש בזה להשני במה שלא הזכיר שמו?

אלא דאפשר לבאר האיסור גזילה באופן אחר, וזהו ע"ד שכתב בשו"ת אהל משה ח"א סי' מ"א רדומה להמכואר בפסחים ו, ב, סופי חאנים ומשמר שדהו מפני ענבים בזמן שבעה"ב מקפיד עליהן, אסורין משום גזל כו' ולא גרעו דברי תורה יעו"ש בארוכה, דלפי"ז אפשר לומר דכיון דהתורה היא שלו (כמשנ"ת בהשיחה) אי"כ אם הבעל מקפיד דאם ישתמשו בהם יאמרו זה רק בשמו, נמצא דאם אין מזכירים את שמו יש בזה קפידת הבעלים, ובמילא יש בזה גזל. ואף דהוה זה נהנה וזה לא חסר, כנ"ל דאם ירצה זה לא יזכיר דברי השני כלל, הרי גם בזה נהנה וזה לא חסר סב"ל לרוב ראשונים דאף דאח"כ פטור, מ"מ בתחילה יכול בעל הבית למחות בידו ולמנעו מלהיכנס לדור בביתו ושואל שלא מדעת הוה גזלן (ראה בזה באנציקלופדי' ת' כרך י"ב ע' ה' דכשבא להשתמש בשל חבירו לא אמרו כופין על מדת סדום) וא"כ ה"ה הכא כנ"ל. ולפי אופן זה מוכן שפיר משנ"ת בהשיחה בהקושיא שיש בזה גם הענין דלאו דאל תגזול וגו' (ועי' בשו"ת מחנה חיים חח"מ סי' מ"ט שמביא בענין זה הגמ' סנהדרין נט, א, דעכו"ם שלמד תורה ה"ז גזל, אף דבזה ליכא חסרון לישראל עיי"ש).

ועי' בשו"ת נחלת אבי"י סי' ז' שכתב דאם הגנב גונב חידושי תורה מה שכבר נדפס בספר ואומר בשמו אין בזה גזל, דהא עיקר המאמר הדר למארי', כיון דכבר נדפס מקודם מהשני, ורוצה לדייק דלכן נקטו הל' משם "אומרו", דאמרו בע"פ דוקא עיי"ש.

הנה כ"ז שייך לחלק רק לפי אופן הא' הנ"ל, דהגזל הוא שהוציאו מרשות השני, והוה הפסד להשני, אבל לפי אופן הב' דהגזל הוא מה שמשתמש בשל חבירו בקפידתו, עיי"ז שאינו מזכיר שמו, נמצא דגם בדבר שנדפס כו' יש בזה הלאו דאל תגזול וגו'.

ועי' בהקדמת שו"ת דברי נחמ"ל חאבהע"ז מ"ש בן המחבר בארוכה אודות אומר דבר בשם אומרו.

ג) במ"ש הרב מ.ש. שי' בגליון הקודם ס"ג עיי"ש, הנה השאלה בגליון מ"א ס"א היתה על תחילת השיחה, דכשמקשה הסתירה, למה לא הוזכר שם כלל אודות הב' תקופות, דבמילא אין שום סתירה, ועי"ז תירצתי דלא שייך כלל לתרץ כן, כיון דהפסוק איירי בהתחלת ימות המשיח, יעו"ש.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ו. בשיחת שבעה עשר בתמוז ש.ז. מבאר בנוגע לאלו שיודעים ומכירים את אלו שביצעו את המעשה הידוע, הרי החובה עליהם לגלותם כמפורש בקרא אם לא יגיד ונשא עוונו עי"ש. ובהערה 60 צויין לכ"מ.

ולכאורה בנדו"ד החיוב הוא מטעם ובערת הרע מקרבך וכמבואר בשו"ע אדה"ז הל' עדות בהתחלתו וכפ"י שמציין בהערה שם. ולכאורה מקורו ברש"י חולין קלט, א, : מצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה להביאן לבי"ד כדי לבער רשעים מישראל עכ"ל, וע"י חולין קמ, א, ובספר חסידים הביא רא"י לזה ממעשה דפלגש בגבעה, וע"י שו"ת מהר"ם ש"ק חיו"ד סי' נ' באשה שנחשדה במיתת בעלה ע"י הטלת סם במאכלו דמותר למוסרה לערכאות משום ובערת הרע מקרבך, עי"ש.

[וע"י ח"י חת"ס בחולין קמ, א, מ"ש לתרץ דברי הה"ג בפ"י מנזקי ממון דובערת הרע מקרבך הוא דווקא באדם אבל לא על בעלי חיים שהזיקו והקשה עליו בחת"ס דמסוגיא דחולין משמע דגם בבע"ח איכא ובערת הרע מקרבך וכחב ע"ז בחת"ס דבע"ח איכא לאו דלא תשים דמים בביתך עי"ש.

ולכאורה צ"ע דהרי לכאורה לאו דלא תשים קאי על בעל ההיזק ע"י ב"ק טו, ב, וכתובות מא, ב, מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו וכו', עי"ש. ובחולין שם איירי בשל הפקר דהרי שם איירי בנוגע למצוות שילוח הקן דחל רק בשל הפקר (ע"י משנה שם קלח, ב, וקלט, א,). אך ע"י רש"י קלט, א, ומיירי שהרגה ואח"כ מרדה והקשו באחרונים דאמאי צריך לזה אך להני"ל י"ל, וע"י שו"ת כאר יצחק סי' כ"ג וכ"ד דאפ"י למ"ד בב"ק מד, ב, דשור של הפקר פטור מ"מ חייב מיתה משום ובערת הרע, עי"ש, וע"י רמב"ן פ' בראשית ומ"ש בזה בתשו' הרשב"א סי' קי"ד, ולהני"ל י"ל ואכמ"ל. ויותר הול"ל דאיכא חיוב מטעם לא תעמוד על דם רעך כמבואר בהערה 60 הנ"ל.]

הרב אלי' זילברשטיין
- ברוקלין נ.י. -

ש ו נ ת

ז. בהוספות לפס"ד מהצ"צ (קה"ת תשל"ב) נדפסה רשימת הצ"צ הכוללת רשימה ממאמרי אדה"ז דשבת נחמו (ועוד) שנאמרו בליאדי ואודות פטירת אדה"ז,

- צילום הגוכי"ק של רשימה זו נדפסה בס' אגרות קודש דהצ"צ ע' תב. חלקה השני של הרשימה נדפסה ג"כ בקונטרס מענה לשון (ווילנא תער"ב. קה"ת תש"י ואילך). אגרות קודש הנ"ל ע' שכא. מגדל עז ע' תקצג. -

ומועתק להלן הרשימה בשלימותה, בהוספת ציונים אחדים להקל על המעיין. (הרשימה שם נדפסה תחת הכותרת: העתק מגוף כתי"ק כ"ק אדמו"ר הרב צמח-צדק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע). וז"ל:

תקס"ב שנה ראשונה בלאדי¹ תורה שבת נחמו².

תקס"ג ואתחנן אעברה נא³.

תקס"ד ואתחנן אתה החילות⁴.

תקס"ה וידעת⁵.

תקס"ו וידעת היום⁶.

תקס"ז וזאת המצוה⁷.

תקס"ח וכל בניך למודי ה'⁹.

תקס"ט ר"י רמי¹⁰.

תק"ע אחד בחילופי אתווין ועד¹¹.

תקע"א ויטעפסק שחורה אני ונאווה¹².

תקע"ב מכרכים אב את הכבש א' כו'¹³.

סיום¹⁴ על תורות בלאדי. ביום¹⁵ ו' ערי"ח¹⁶ אלול¹⁷ נסע

עכב"ב לקראסנע וביום ו' עש"ק שלאחרינו ברחו מצרפתים והי'

מטולטל עד בילאתן לפיענא ע"ש וישלח¹⁸ תקע"ג נשם¹⁹ במוש"ק

דשמות כ"ג אור לכ"ד טבת כחצות שעה י"א נשבה²⁰ ארון²¹

הקדש מאור ישראל משיח²² ה' ונתבקש²³ בישיבה של מעלה ה'

יחיש²⁴ בילאת גואלנו והקיצו²⁵ ורננו שוכני²⁶ עפר והוא

בתוכם ישמיענו נפלאות²⁷ מתורת²⁸ ה' תמימה משיבת²⁹ נפש

בגוף כי טל³⁰ תורה מחי' אכי"ר בעגלא ובזמן קריב.

(1) בהיום יום ע' 4: בי"א מנ"א (תקס"א) נסע מפטרבורג ישר ללאדי [יום ב' לפ' ואתחנן]. וראה קופטרס לימוד החסידות פ"ו. הקדמה לקונטרס נחמו תרכ"ו.

(2) ד"ה שמע ישראל - סה"מ תקס"ב ח"א ע' רמד. ח"ב ע' תקטו. לקו"ת ואתחנן יא, ב.

(3) סה"מ תקס"ג ח"ב ע' תרסו.

(4) סה"מ תקס"ד ע' קצו. לקו"ת ואתחנן ב, א.

(5) סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תשכח. לקו"ת ואתחנן ד, א.

(6) סה"מ תקסו ע' שיא. לקו"ת ואתחנן ז, ד.

(7) תקס"ז וזאת המצוה, תקס"ח וכל בניך למודי ה': כן

רשום בגוכי"ק הנסמן לעיל (וכן נדפס בס' פס"ד). אמנם בגוכי"ק שם נוסף מן הצד סימן לחילוף עיי"ש, ונראה פירושו דצ"ל: תקס"ז וכל בניך למודי ה', תקס"ח וזאת המצוה. (וליל"ע באוה"ת וארא כרך ז' ע' ב'תקנז).

(8) סה"מ תקס"ח ח"א ע' שפ. לקו"ת ואתחנן ט,א.

(9) סה"מ תקס"ז ע' שיט. לקו"ת ראה כט,א.

המאמר בסה"מ תקס"ז נדפס מגוכי"ק אדהאמ"צ (והוא שם אחר ד"ה ושננתם לבניך מש"פ נחמו), ובראשו רשום: "שבת פ"י (והמשך התאריך פנוי). כן נמצא המאמר בגוכי"ק הר"מ בן אדה"ז של מאמרי תקס"ז ובראשו רשום: "יום ו' עש"ק ור"ח אלול" [עש"ק פ' שופטים] (כנעתק בסה"מ תקס"ז ע' 13). ולפ"ז לכאורה מאמר הזה הוא לא מש"פ נחמו אלא שלאחריו. (ע"ד המאמר דלהלן משנת תקע"ב שאינו משבת נחמו). אבל אולי נאמר בשבת נחמו ושוב נאמר בשינויים בעש"ק ר"ח אלול (ראה רשימת כ"ק אדמו"ר שליט"א שנדפסה בסה"מ תקס"ב ח"ב ע' 7).

[ד"א"ג בהכותרת הנ"ל בתקס"ז יש לדייק: א) מדוע פירוט השבת נשאר פנוי. ב) הסתירה להתאריך דיום ו' עש"ק (אבל דיוק זה הב' כשלעצמו אינו דיוק עפ"מ"ש ברשימת כ"ק אדמו"ר שליט"א הנ"ל. ואולי אפ"ל דכותרת זו נרשמה כאשר סויים רשימת המאמר שלפניו (וזאת אולי לסימן בשביל המעתיק שהמאמר שלפניו (וזאת אולי לסימן בשביל המעתיק שהמאמר סויים ומכאן ואילך יותחל מאמר חדש), וכשהמאמר הבא נאמר לא בשבת נשאר תיבות "שבת פ"י" בכוונה שהמעתיקים לא יעתיקוהו, דמכיון שלא פורט השבת ה"ז כמחיקת תיבות אלו, וגם לא נרשם זמן אמירת המאמר כנמצא בס' זה עצמו שלא בכל המאמרים נרשם זמנם].

(10) ברשימת המאמרים שבסוף סה"מ תקס"ט נרשם ע"י המו"ל שאולי הכוונה לדרוש על הגמרא יומא כב, ב' ר' יונתן רמי כתיב והי' מספר כנ"י כו'. (ונכתב זה בתור השערה בעלמא). והעירני הר"ר חיים ליברמאן ש' אשר ברשימת התחלות מאמרים משנת תקס"ט שתחת ידו נמצא רשום מאמר המתחיל: ר"ח בר פפא רמי כתיב ולקחתי דגני בעתו וגו' וכתב ואספת דגנך - ברכות לה, ב. אמנם יל"ע היטב בצילום גוכי"ק הצ"צ הנ"ל דכנראה רשום "ר"י"י ולא "ר"י"ח".

(11) ענין זה נח' במאמרי אדה"ז: א) להבין פי' מלת אחד - מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"ב ע' תשסד - בכותרת: ועד הקצר. ב) למה קדמה פ' שמע. ג) כל המאריך כו' ע"כ מצות כונה (מאמר זה נת' בד"ה זה בסה"ו תרע"ח). ד) כל המאריך כו' שא' הוא יחו"ע. הענינים שבמאמרים אלו נתבארו בשני ביאורים מכ"ק אדהאמ"צ המתחילים לה"ע אחד בחילופי אתוןן

בכותרת: כיאור לתורה דשבת נחמו דאחד ועד בחילופי אתוון.
ובארוכה יותר באמ"ב שער הק"ש פרקים סב-עג. (רוב המאמרים
הנ"ל לא נדפסו לע"ע).

(12) לקו"ת שה"ש ו, ג. (ובזכר במ"א: בוויטעפסק שבת
נחמו בשנת תקע"א. וראה גם סה"מ הנחות הר"פ ע' קכז).

(13) כנראה הוא הנדפס בלקו"ת פינחס עז, ג (כן משמע
במק"א).

(14) אולי הוא בהמשך לשורה הקודמת, והפי' שד"ה את
הכבש הוא הדרוש האחרון שנאמר בליאדי. (הנקודות שבסוף כל
שורה הם הוספת הדפוס, וליתא בהגוכי"ק).

(15) מכאן ואילך נד' באגרות קודש הנ"ל. אודות נסיעה
זו ראה בארוכה במכתב כ"ק אדהאמ"צ (אגרות קודש שלו ע' רלז,
ואילך). לקו"ד ח"א יג, ב ואילך. רשימת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ
שנדפסה בס' התולדות אדה"ז ע' רסא ואילך.

(16) בצילום הגוכי"ק אינו ברור כ"כ ואולי יש לקרוא:
ער"מ (=ערב מברכין). ובפס"ד ובאגרות קודש העתיקו: ער"ח.
וכן מפורש בלקו"ד (הנ"ל): ברח... כיום עש"ק פ' ראה כ"ט
מנ"א ער"ח אלול מליאדי... לעיר קראסנא... וביום עש"ק שופטים
ו' אלול הוכרח לברוח הלאה. אמנם בהיום יום ע' 4: ערב שבת
מברכין אלול [עקב] תקע"ב עזב את ליאדי. וכן באגרת אדהאמ"צ
הנ"ל (ע' רמא): ונסענו לקראסנא... ובקראסנא בע"ש הסמוך לר"ח
אלול... נסענו כולנו. ויל"ע לתוור.

(17) מתיבה זו ואילך נדפס בקוב' מענה לשון ובס' מגדל
עז הנ"ל.

(18) ראה לקו"ש חט"ז ע' 35 הע' 24. ואולי יש להעיר
ג"כ מהיום יום ע' 5: עד בואו י"ב טבת תקע"ג לכפר פיענא.
ומאגרת אדהאמ"צ הנ"ל (ע' רמד): "ומשום נסענו לכפר פיענא
ובי"ט כסלו שמענו".

(19) ושם... י"א: הובא ונת' בלקו"ש שם ע' 33 ואילך.
וראה גם אגרות לדי יצחק ע' רמא ואילך.

(20) נשבה ארון הקדש: כתובות קד, א.

(21) ארון... משיח ה': נת' בלקו"ש שם הע' 3. (וש"נ
לשיחת כ"ד טבת השל"ב).

(22) משיח ה': ראה תענית כב, ב.

(23) נתבקש... מעלה: ב"מ פו, א.

(24) מכאן עד הסיום נעתק ג"כ במכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א

בלקו"ש חי"א ע' 192 בתוס' הערות, ויועתקו להלן.

(25) הקיצו... עפר: ישע"י כו, טי.

(26) שוכני עפר והוא בתוכם: בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם: להעיר מדרז"ל שוכני עפר כו' שנעשה שכן לעפר בחייו (סוטה ה,א. הובאה בשו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ג). וידועה אגה"ק דאדה"ז [לקו"ש חט"ז ע' 41 וש"כ. אגרות קודש דאדה"ז ע' קנא], אשר כתב קרוב לזמן הסתלקותו: נפש השפלה באמת לאמיתו כו'.

(27) נפלאות מתורת ה': בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם: להעיר אשר בהקדמה הני"ל [הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל" להשו"ע] הל': נפלאות מתורתו תורת ה'.

(28) תורת... נפש: תהלים יט, ח.

(29) משיבת נפש בגוף: בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם: ראה זח"א (קפד, סעי"ב) ובזהרי חמה שם - הובא בהצ"צ לתהלים (י"ט, ח, סקה).

(30) טל תורה: בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם: ל' הכתוב בישע"י שם: הקיצו גו' כי טל אורות טלך. ובכתובת קיא, ב דרשו ע"ז אור תורה מחייהו. אבל בתניא ספ"ל"ו טל תורה. וכן היא הגירסא ביל"ש לישע"י שם. ובירוש' ברכות פ"ה ה"ב: אין המתים חיים אלא בטללים כו' כי טל אורות כו'. וראה שבת פ"ח, ב. ובמ"מ לקו"ת האזינו ע"ג, ב. ובד"ה סמכוני תר"ס דבח"י אור תורה וטל תורה הוא בח"י רזין ורזי דרזין. ע"כ.

הרב אלי' מטוסוב
- ברוקלין נ.י. -

ח. כנוגע להשם "ירחי כלה" נתחבטו המפרשים והחוקרים בביאורו הנכון של השם כלה, ואביא כאן הפירושים שמצאתי בזה:

(א) ישנם סוכרים שהוא מלשון כלה כמובן הרגיל, כלומר ארוסה, והוא כנוי רגיל לכנסת ישראל בתלמוד ובמדרשים, לדוגמא: במד"ר שמות (פל"ג, ז) אל תהי קורא מורשה אלא מאורשה ללמד שהתורה ארוסה לישראל שנאמר וארשתיך לעולם (הושע ב) ועוד, והיא כלתו של הקב"ה, שקבלה את התורה, לכן יכולים להשתמש במלת כלה כמובן תורה ולימוד התורה בכלל.

(ב) התורה בעצמה נקראת כלה - ארוסה, כדברי המדרש רבה שמות (פמ"א, ו) מהו ככלותו, ארשב"ל, כל מי שהוא מוצא ד"ת ואינן ערבין על שומעיהו ככלה שהיא ערבה לבעלה נוח לו שלא אמרו, למה, שבשעה שנתן הקב"ה תורה לישראל היתה חביבה עליהם ככלה, שהיא חביבה על בן זוגה, מנין שנאמר ויתן אל משה ככלותו, ולהלן שם (ז) שני לוחות העדות, מה שני לוחות,

כנגד שמים וארץ, כנגד חתן וכלה כו', ולפיכך נקרא ירחי כלה, כלומר ירחי לימוד התורה.

(ג) יש מפרשים את המלה כלה לא לשם מהות המלה עצמה, אלא על שם דמיון לכלה, "שבאין כל העולם לשמוע הדרשה כבאים לראות בחופת חתן וכלה" (ר"ש בן היתום מו"ק טז, ב).

(ד) שם כלה פירושה שורה, וכדאיתא בכתובות ס, א, "אותבא בדרי דנשי" ופי' בחשובת גאון (ג"ה סי' רי"ב) "אותבה בכלא דנשי", וכמבואר בכ"מ שהיו יושבין לפני הראש ישיבה בז' שורות, ולכן נקרא כלה.

(ה) כלה נקראת ישיבה, אשר שמה היו דורשים הלכה לרבים, בפרט פעמים בשנה בחדשי אלול ואדר, וכפי' ר"ח ז"ל בתענית וז"ל: ו"אפילו במסכת דכלה, שמתעסקין בה כל תלמידי חכמים שרוצים לדרוש בכלה של אלול או בכלה של אדר". (ערוך השלם ערך כל).

(ו) כלה, מלשון זר ועטרה, שהיו יושבין בעגול כזר ועטרה, והראי' מסנהדרין לו, ב, סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה עיי"ש, וכן הכא.

(ז) השם כלה, הוא ראשי תיבות "כנסת לומדי התורה", אבל קשה להעמיס השם כלה על הנוטריקון, שלכך כיוונו מיסדי "ירחי כלה".

(ח) כלה, הוא מלשון כולם, מפני שבירחי כלה נתאספו כולם קהל גדול מאוד.

(ט) כלה זה ענין של גמר וקץ, כעין כילה הענין, מלשון "ויכולו", ואף כאן הכוונה שכלו וגמרו את אשר החלו, גמרו את המסכת שקבלו עליהם, ואף בסוגיות נוספות דנו ושקלו וטרו ובאו לידי סיכום ומסקנות, וזהו"ע גמר.

(י) כלה נגזרת ממלח "כל", היינו שכלל הכל, וכמבואר בכמה מקומות, הנה הלימודים בירחי כלה כללו כל אופני הלימוד, הן להלכה, והן בירורי הסוגיות, אגדות, דרשות, ודברי מוסר ודרך ארץ, וזהו כלה, שכולל הכל.

(יא) כלה מלשון כלתה נפשי, כמבואר (במדב"ר פ"י, א) "אין ויכולו אלא לשון תאוה שנאמר (תהלים פ"ד) נכספה וגם כלתה נפשי וגו', ובב"י (או"ח סי' רפ"א) וז"ל: וכתוב בשבלי הלקט "חמדת ימים אותו קראת", י"מ היכן מצינו שנקראה שבת חמדה, דכתיב ויכל אלקים וגו', והיא מלשון כלתה נפשי, ע"כ. וימי "ירחי כלה" היו ימי כוסף ועונג רוחני שאין למעלה מהם, וראה ברכות יז, ב, "אמר רב אשי בני מתא מחסיא אכירי לב נינהו, דקא חזי יקרא דאורייתא תרי זמני בשתא, ולא קמגייר

גירוי מינייהו", ובתוס' שם מבליים בשם "ספר העתים" שהי' עמוד של אש יורד מן השמים עליהם בכלה באלול ותשרי עי"ש, ומחמת זה נקרא כלה.

הרב כ.פ. וויינבערגער

- אה"ק ת"ו -

ט. בהערות כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע שנדפסו בסו"ס הלקו"ת רשום על ז"ה ואתחנן: "מוגה מרכיניו ז"ל". וכלשון הזה רשום על מאמר זה בד"ה לה"ע שארז"ל שאוא"ס למע' כו' מהצ"צ סי"א.

ולהעיר גם ממכתב אדהצ"צ אודות התו"א ולקו"ת (שנד' בסו"ס הלקו"ת): הדרושים... אשר הרכה מהן שם רבנו ז"ל בעצמו עין עיונו עליהם והגיהם.

וכן מפורש על דרוש נוסף באוה"ת שמיני כרך ב' ע' תסג וז"ל: וכמ"ש בכ"י רבינו ז"ל בהגה"ה לתורה ע"פ שובה ישראל כו' וז"ל כי העולם... [לקו"ת ש"ש סז, ב].

ויל"ע אם נמצא מפורש כן על עוד דרושים.

* * *

בלקו"ת פרשתנו יב, ד: כי הנה ההשתלשלות וההתהוות מאין ליש צ"ל תמיד כמ"ש בח"ק ולא מאין ליש גשמי בלבד כמו ז' רקיעים וארץ כו' שצ"ל מתחדשים בכל שעה ורגע מאין ליש שאלו ה' נפסק המשכת החיות בהם היו חוזרים לאין ואפס ממש כמו קודם ש"ב וכמ"ש באריכות בסש"ב ח"ב אלא כמו כן ממש גם בעולמות העליונים.

ולכאורה בקטע אחד מתחילה כתוב ח"ק (שהוא סש"ב ח"ב) ואח"כ כתוב בסש"ב ח"ב (ולא: כמ"ש שם. וכיו"ב).

ולהעיר שמהתיבות: שצ"ל מתחדשים, עד: סש"ב ח"ב, הוא הוספת אדהצ"צ (כמוכח במק"א). ואולי לפי"ז א"ש, כי תיבות אלו הם כהוספה ובכעין מוסגר על מ"ש בפנים המאמר.

הרב אלי' מטוסוב

- ברוקלין נ.י. -

י. בחידושי ר' שלום בוזאגלו לחולין קמב, א נדפס בסוף ספר הדרת מלך מביא בנוגע (לאלישע) אחר "כי מת מתוך תשובה" ויש לעיין אם נמצא בעוד ספרים עד"ז.

* * *

במפתח שמות שנדפס בסו"ס תניא קדישא מערכת הול'

(כותב) בז (ה' יכפר בעדס) דלא (ה"י).

ולכאורה פי' הר"ת (שב"דלא") ה"י הוא כמו שמתרגם בחניא - אידיש - ע' 616 זאל ג-ט אפהיטן. ובתניא אנגלית ע' 589 טור א 'מיי די לא-רד העו מירסי".

אבל להעיר שהביטוי ה' ישמרנו הובא בתניא קדישא כו"כ פעמים ולדוגמא פכ"ב (כז, סע"א). פכ"ד (ל, סע"א). שם (לא, א). פכ"ה (לכ רע"א ב' פעמים). ומזה משמע לכאורה שפירוש הר"ת ה"י הוא ה' יכפר אף שצ"ע קצת.

בספר מפתחות לספרי אדה"ז (קה"ת תשמ"א) ע' 321 טור א ששם נדפס עוה"פ מפתח הנ"ל

- ובהקדמת "אוצר החסידים" המפתחות לספרים תניא... נערכו מאז ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א... והוסיף כאן כו"כ ערכים ושם שם הערך הוא הוי' יכפר, ה' ישמרנו (ומצויין כנ"ל וניתוסף) הט (ה' ישמרנו).

המורם מכל האמור א) שבפעם הראשון הי' שם הערך הוי' הנה בפעם הב' ניתוסף (הוי') יכפר, ה. ישמרנו ב) ניתוסף עוד ציון הט (ה' ישמרנו).

ולהעיר (בנוסף על מ"ש לעיל) לאיזה טעם ניתוסף בפעם הב' בכותרת הערך על תיבת (הוי') עוד התיבות יכפר, ה. ישמרנו. שהרי לכאורה אינו מוסיף ביאור (תוכן) חדש בכותרת מכמו שנכתבה בפעם הראשונה.

ואולי (מפני המהירות בהו"ל כידוע ומפורסם) לא הוגה כדבעי (?) ויש כאן איזה טעות הדפוס. וה' ישמרנ' (משגיאות) ו(אם שגית) ה' יכפר.

* * *

בספר מגדל עז (כפר חב"ד - י. מונדשיין) בע' שצו מביא סיפור מר"א (המלאך) שהי' מכווין בימי הספירה למשיח ע"ש ומביא את זה מכת"ל וספר לקוטי יקרים ולהעיר שסיפור זה נס נדפס בספר ביאורי הזהר מכ"ק אדמו"ר הצ"צ ח"ב ע' תתקמב בסופו.

* * *

במאמר הידוע אליו ולא למדותיו שהובא בשם הספרי הנה זה עתה ראיתי בסה"מ תקס"ז בע' רמו שמביאו בשם הספרא (אל"ף בסוף) שני פעמים ובהערות המו"ל בסוף הספר כותב שני פעמים בספרי (ביו"ד לבסו"ף) ולכאורה כוונתו להעיר שבכ"מ מובא זה בשם הספרי.

הרב שמואל דוד ח. הכהן

- ברוקלין נ.י. -

יא. בלקו"ש חלק כ"ב (שיצא לאור זה עתה) ע' 329 נדפס מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א וז"ל: לכתבו ע"ד מקור לתספורת בן ג' - ראה לעיל בלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר "מנהג ישראל". ע"כ.

ובהערת המו"ל על תיבת "לעיל": יגדיל תורה נ.י. חוברת מ"ח.

ובאמת היתה ההערה צ"ל: המכתב בשלימותו נדפס ביגדיל תורה נ.י. חוברת מ"ח. לשון כ"ק אדמו"ר מהוריל"ץ נ"ע נדפס גם בספר המנהגים חב"ד.

* * *

כהמשך המכתב הנ"ל וז"ל: "ובמאמר אחר (שלא נדפס - בביכל 94 רסז, א)".

כאן היו צריכים להעיר שהמאמר נדפס ביגד"ת שס.

יוסף יצחק איידלמאן

- תות"ל 770 -

יב. כ"ח חשון: "ענין ההשגחה פרטית הוא, דלא זו בלבד דכל פרטי תנועות הנבראים למיניהם הם בהשגחה פרטית, והיא היא חיות הנברא וקיומו, אלא עוד זאת דתנועה פרטית של נברא יש לה יחס כללי לכללות כונת הבריאה... דבצרוף ואיחוד כל הפעולות הפרטיות... נשלמה כונה העליונה בסוד הבריאה כולה."

והיא היא חיות הנברא - להעיר מל' אדה"ז בתניא (שעהיחווה"א) ע' פד: מח' וידיעתו שיודע כל הנבראים מקפת כל נברא... שהרי היא היא חיותו והתהוותו מאין ליש... (בכפל תיבת "היא"). וראה לעיל בהפתגם ליום כ"ט סיון: אשר זה אך זה הוא מציאות הנבראים חיותם וקיומם. (כפל לשון). וראה לְקו"ש ח"ד ע' 1252. וע"פ הנ"ל יומתק מ"ש בלקו"ש הנ"ל (ע"ד השגחה פרטית) וכדמוכח ובהדגשה בל' אדה"ז בתניא (כנ"ל), שגם בהשגח"פ מודגשת ענין הכפל וכמשנ"ת בלקו"ש כנ"ל.

יג. כסלו: "אדמו"ר האמצעי יצא לחירות - תקפ"ז - ממאסרו בעיר וויטעפסק. בחוהמ"ס נודע אשר הלשינו את אדמו"ר האמצעי. כיום א' פ' נח כח תשרי נסע כלוית פקידיים מליובאוויטש, כצהרים נא לדאבראמיסל, אמר שם דא"ח מים רבים גו', יום ב' נסע משם לוויטעפסק, וישב שם תפוס עד יום א' וישלח י כסלו."

מים רבים - להעיר מדרושי פ' נח (בספרו תורת חיים).

רשפי' רשפי אש גו' - כנ"ל.

וראה שה"ש ח, ז: מים רבים. ובפירש"י: הבבליים. ויומתק ע"פ מ"ש בגמ' תענית י, א: מי גרם לבבל... אוצרותי... ששוכנת

על מים רבים.

ועפמי'ש בהמשך הגמ' (שם) שבבבל אין שואלין גשמים עד ס' לאחר התקופה (מטעם ששוכנת על מים רבים וא"צ לגשמים (לפני"ז) - יומתק שייכותו ד'מים רבים" ליום זה שהרי ביום זה מתחילין גם לשאול גשמים. (טל ומטר).

(המשך הכתוב הוא:) והרוח לא גו' ובפירש"י: שריהם ומלכיהם. ישטפוה ובפירש"י: על ידי חוזק ואימה. ועפ"ז י"ל שייכות ד"ה זה להתחלת תקופה זו - מאסר וגאולה שלאחריו.

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן

- ברוקלין נ.י. -

ל ז כ ו ת

הילדה חנה מיכלא תחי'
לאורך ימים ושנים טובות
נולדה ביום ב', ח' מנ"א
תהי' שנת גאולת משיח

ל"ג שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

ולזכות

אחי' שלום ושעני' שיחי'
אחיותי' אלטא שילא והינדא שיחיו

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' אברהם משה זוג' מרת רישא שיחיו

דיוטש